

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ І ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

На рівні ВНЗ: оновлення й конкретизація стандартів і особистісно-орієнтованих програм професійної підготовки вчителя і викладача природничих дисциплін в умовах педагогічного ВНЗ; упровадження творчо-розвивальних засобів професійної підготовки, заснованих на цінностях педагогічної і природничо-наукової культур; забезпечення фундаменталізації й полікультурної спрямованості навчального процесу за всіма напрямками підготовки; уведення за рахунок варіативної складової навчального плану узагальнюючих спецпрактикумів і спецсемінірів, спрямованих на формування професійно-педагогічної культури майбутнього вчителя та її стрижня – культури методологічної; розробка змісту методологічних семінарів і лекторіїв для викладачів з метою формування в них готовності до становлення в студентів специфічного для сфери освіти стилю мислення; розширення міжрегіональних і міжнародних контактів, орієнтованих на полікультурний діалог, науково-педагогічну співтворчість і співпрацю студентів та викладачів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність: монографія / І. А. Зязюн. – К.: Вища школа, 2004. – 422 с.
2. Табачек І. Сучасний вчитель: ідея та ідеал / І. Табачек // Нова парадигма. – К., 2004. – Вип. 38. – С. 96–104.
3. Савчин М. Методологеми психології: монографія / М. Савчин. – К.: Академвидав, 2013. – 224 с.
4. Лаврентьєва О. О. Теоретичні і методичні засади розвитку методологічної культури майбутніх учителів природничих дисциплін у процесі професійної підготовки: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / О. О. Лаврентьєва. – К., 2015. – 40 с.

REFERENCES

1. Zyazyun I. A. Pedagogical skills : monograph [Pedagogical skills], Kyiv, Vyshcha shkola, 2004. 422 p.
2. Tabachek I. Suchasnyy vchytel': ideya ta ideal [Current teacher: the idea and ideal], Nova paradyhma, Kyiv, 2004. Vol. 38, pp. 96–104.
3. Savchyn M. Metodolohemy psykholohiyi : monohrafiya [Methodology of psychology], Kyiv, Akademydav, 2013. 224 p.
4. Lavrent'yeva O. O. Teoretychni i metodychni zasady rozvytku metodolohichnoyi kul'tury maybutnikh uchyteliv pryrodnychkh dystsyplin u protsesi profesynoyi pidhotovky [Theoretical and methodological foundations for of methodological culture of future teachers of natural sciences in the training], avtoref. dys. d-ra ped. nauk : 13.00.04, Kyiv, 2015. 40 p.

УДК 37:001.895-025.12

А. Ю. ЦИНА

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ПРОЕКТУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Розглядаються шляхи використання нових педагогічних ідей, технологій, які є більш ефективними для сучасних освітніх галузей. Аналізуються шляхи інноваційного оновлення освітньої діяльності. Процес проектування нових педагогічних технологій обґрунтовується на рівнях усієї освітньої системи країни, певної освітньої галузі, окремої навчальної дисципліни, освітнього регіону, навчального закладу, методичного об'єднання педагогів або окремих педагогів (авторські технології). Базові складові педагогічної інноватики розглядаються з позицій оновлення сучасного змісту освітніх галузей, його спрямування на забезпечення умов реалізації діяльносного, компетентнісного і особистісно орієнтованого підходів в освіті. Відзначається, що метою планування та введення інноваційних педагогічних технологій є їхнє обґрунтування від рівня концептуальних засад розвитку особистості студентів до рівня використання існуючих педагогічних технологій в межах цих концептуальних засад, тобто на рівні формального опису освітнього процесу

Ключові слова: освіта, інновації, педагогічні технології, концептуальні підходи.

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ПРОЕКТИРОВАНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ

Рассматриваются способы использования новых педагогических идей, технологий, которые являются более эффективными для современных образовательных отраслей. Анализируются пути инновационного обновления образовательной деятельности. Процесс планирования новых педагогических технологий обосновывается на уровнях всей образовательной системы страны, определенной образовательной отрасли, отдельной учебной дисциплины, образовательного региона, учебного заведения, методического объединения учителей или отдельного учителя. Базовые составляющие педагогической инноватики рассматриваются с позиций обновления современного содержания образовательных отраслей, его направленности на обеспечение условий реализации деятельностного, компетентностного и личностно ориентированного подходов в образовании. Отмечается, что целью планирования и введения инновационных педагогических технологий является их обоснование от уровня концептуальных основ развития личности до уровня использования существующих педагогических технологий в пределах этих концептуальных основ, то есть на уровне формального описания образовательного процесса.

Ключевые слова: образование, инновации, педагогические технологии, концептуальные подходы.

A. TSINA

THE CONCEPTUAL BACKGROUND BASES OF THE PROJECTION OF INNOVATIVE EDUCATIONAL TECHNOLOGIES

The article deals with the ways of using new pedagogical ideas, technologies that are more effective for modern educational branches. The ways of innovative renovation of educational activity has been analyzed. The process of projection of new pedagogical technologies is substantiated at all levels of the educational system of the country, a certain educational sector, an individual discipline, an educational region, an educational institution, teachers' association or the individual teachers (author technologies). Basic components of pedagogical innovations are considered from the point of the modern updates of the content of educational sectors and focus on the conditions of realization the active, competence and personality-oriented approaches in education. The author highlights that the purpose of planning and introduction of innovative educational technologies is their justification of the level of conceptual bases of development of individuality of students to the level of use of existing educational technologies within this conceptual framework, that is at the level of the formal description of the educational process.

Keywords: education, innovation, educational technologies, and conceptual approaches.

Розвиток сучасної освіти може здійснюватися лише як інноваційний процес шляхом використання нових педагогічних ідей і технологій, які є більш ефективними для сучасних освітніх галузей і заміною застарілих та неефективних педагогічних засобів новими.

Термін «інновація» (франц. – innovation) означає оновлення, зміну, нововведення або новоутворення і складається з першої частини цього складного слова «іно» – інший, те що відноситься до чогось іншого та слова «новація» (лат. novatio – оновлення) як дещо нове.

Педагогічні інновації передбачають вирішення завдань освіти оригінальними, нестандартними шляхами з подальшим зростанням професіоналізму педагога в умовах продуктивної співпраці з усіма учасниками навчально-виховного процесу. Інновації в освіті стосуються не лише проектування навчально-виховного процесу, пошуку і впровадження нововведень, а й передбачають отримання соціально значущих результатів у вигляді перетворень у професійно-педагогічній діяльності педагога, в стилі його мислення.

Інноваційні технології є наборами методів та засобів поетапної реалізації нововведень, які зумовлюють перехід системи освіти з одного стану в інший. Вони орієнтовані на формування у педагога системного, творчого професійно-педагогічного мислення і потребують прояву здатності генерувати нестандартні педагогічні ідеї під час вирішення завдань освіти.

Впровадження інновацій супроводжується подоланням традиційного опору нововведенням, яке повинно здійснюватися демократичними механізмами прийняття освітньо-

управлінських рішень, з урахуванням всіх думок і позицій, вирішенням кризових ситуацій засобами відкритих та доброзичливих дискусій.

В освітній практиці визначають три шляхи інноваційного оновлення освітньої діяльності: вдосконалення вже наявного педагогічного досвіду; освоєння нових науково і методично обґрунтованих педагогічних технологій; створення нової освітньої практики шляхом дослідно-експериментальної роботи. Педагогічні інновації можуть бути запозичені з банку освітніх технологій [2; 3] або спроектовані і розроблені новаторами. Процес проектування нових педагогічних технологій може відбуватися на рівнях усієї освітньої системи країни, певної освітньої галузі, окремої навчальної дисципліни, на рівнях освітнього регіону, навчального закладу, методичного об'єднання педагогів або окремими педагогами (авторські технології).

Мета статті – розгляд зазначених базових складових педагогічної інноватики з позицій оновлення сучасного змісту освітніх галузей, його спрямування на забезпечення умов реалізації діяльнісного, компетентнісного і особистісно орієнтованого підходів у освіті.

Головною проблемою запровадження в практику освіти задекларованого Державними національними стандартами освіти [1] пріоритету її діяльнісної, компетентнісної та особистісної орієнтації є доведення цього концептуального положення до рівня освітніх технологій, які становлять ресурс забезпечення цієї мети. Остання умова робить інноваційну освіту реальною метою, яка може бути реалізована в практиці освіти.

Завданням проектування і освоєння нових педагогічних технологій є рівноправне, на підставі педагогічної доцільності пояснення і прогнозування професійно-педагогічної дійсності шляхом застосування різних психолого-педагогічних концепцій для багатоконцептуальної кооперації педагогічних технологій у справі подолання суперечності, зумовленої абсолютизацією практикою освіти окремого застосування компетентнісної, діяльнісної і особистісно орієнтованої концепцій освіти.

Концептуальні основи не можуть розглядатися як технології. Вони визначають лише науково-методологічні підвалини, на яких будуються педагогічні технології. Стратегічна спрямованість інноваційних педагогічних технологій передбачає можливість діагностичного цілепокладання для подальшого прогнозованого планування і проектування освітнього процесу, варіювання методів і засобів, гарантування досягнення визначених галузевими освітніми стандартами освітніх завдань.

Орієнтовними основами побудови інноваційних педагогічних технологій для освітніх галузей сьогодні повинні стати:

- державні освітні стандарти;
- необхідність їх реалізації в умовах охоплення освітою учнівської та студентської молоді не тільки з високим і достатнім, а й з середнім та початковим рівнями навчальних досягнень;
- рівень технологічної компетентності педагогічного складу навчальних закладів;
- розгляд педагогічних технологій як складових системи неперервної освіти в умовах освітнього середовища регіону, коли освітній заклад є ініціатором і координатором освіти учнівської та студентської молоді в навчальному окрузі, здійснюючи тісний зв'язок і кооперацію ресурсів навчальних закладів із співтовариством у межах окружного соціокультурного комплексу.

Цільовою орієнтацією проектування педагогічних технологій повинно стати визначення шляхів розвитку в вихованцях значущих для будь-якої трудової діяльності особистісно-професійних якостей, які зумовлюють фахову компетентність та особистісний розвиток. Відбір різних за концептуальною спрямованістю педагогічних технологій визначається необхідністю поетапного здійснення в освіті діяльнісного, компетентнісного і особистісно орієнтованого підходів, що поступово нарощують компетентність учасників освітнього процесу. Віра у власну освітню успішність виступає дієвим джерелом освіти молоді в умовах економічної і духовної кризи суспільства, забезпечує успішність їх навчальної адаптації в закладах освіти.

Методологічний підхід до визначення інноваційних принципів освіти визначають перевірені часом і практикою різні за своєю концептуальною основою теорії діяльності, розвитку особистості і компетентісно орієнтованої освіти, синергетично використані за ознакою їх переконливості в тлумаченні ситуативних особистісно-освітніх проявів і прогнозованості цих проявів у майбутньому. Межі конкретних професійно-педагогічних

ситуацій визначатимуть діапазон ефективного застосування тієї чи іншої психолого-педагогічної концепції в обґрунтуванні педагогічних технологій. Якщо в іншій професійно-педагогічній ситуації переконливішою і прогнозованішою буде інша концептуальна теорія, то саме вона повинна стати основою для обґрунтування освітньої технології у цій конкретній ситуації.

Кінцева освітня мета і умови, в яких вона може бути досягнута повинні визначати доцільність вибору певної технології навчання. Труднощі у досягненні сучасними педагогами запланованих навчальними програмами освітніх результатів викликаються сьогодні здебільшого тим незадовільним і часто помилковим вибором технологій навчання, які є непридатними для реалізації вимог оновлених програм освіти. Обґрунтованість правильності вибору технологій навчання забезпечується лише глибокими знаннями природи вихованців, закономірностей їх розвитку і навчання.

Конструктивний підхід до впровадження сучасного змісту освітньої галузі «Технології» має бути спрямований на пошук шляхів вдосконалення тих складових організації сучасної технологічної освіти, які поки ще реалізуються недостатньо ефективно в межах вимог оновленого Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти.

В умовах стабілізації змісту трудового навчання перед вчителями постає завдання з опанування організаційно-процесуальною стороною впровадження нового змісту трудового навчання в школі. Це робить актуальним пошук оптимальних технологій трудового навчання в умовах оновлених освітніх стандартів і навчальних програм, з'ясування шляхів виконання освітніх функцій вчителями трудового навчання і технологій.

Спробуємо дати відповіді на поставлені завдання виходячи з позицій науково-виваженого аналізу теоретико-методологічних засад Концепції технологічної освіти учнів загальноосвітніх навчальних закладів України [3], психолого-педагогічних концепцій, закономірностей і технологій, які спрямовані на досягнення мети трудової підготовки, надійно перевірені освітньою практикою і можуть стати ефективними для вирішення актуальних питань трудового навчання в сучасних умовах.

Передбачені новими навчальними програмами [4; 5] змістові блоки і модулі технологічної освіти, норми витрат часу на їх вивчення, наявні в розпорядженні вчителя засоби навчання, його психолого-педагогічна, методична підготовка і особистісно-професійні якості повинні в комплексі гарантувати отримання школярами визначених Державним освітнім стандартом освітньої галузі «Технології» рівнів навченості, вихованості і розвитку. Функціональні обов'язки вчителів трудового навчання і технологій, визначені кваліфікаційною характеристикою, зобов'язують їх забезпечити упродовж визначених термінів навчання досягнення учнями рівнів освіченості за параметрами освітніх стандартів. Такий підхід робить актуальним пошук інноваційних технологій трудового навчання, в тому числі і відомих, які спрямовані на досягнення запланованих освітніх результатів у реальних умовах сьогодення кожного освітнього закладу. Новий Державний освітній стандарт в галузі «Технології» повинен бути підкріплений технологіями навчання.

Технологія навчання, на відміну від методики навчання, є більш предметною, наближеною до практики і пов'язана з конкретними особливостями процесу навчання, що спільно забезпечують ефективність технології у вигляді оптимальної послідовності навчання, доступної для вчителя масової школи. Система змістових ліній освітньої галузі «Технології» передбачає володіння вчителем проектними, техніко-технологічними, профорієнтаційними компетентностями, технічною і художньою творчістю та педагогічними технологіями їх формування в учнів [1].

Для сучасного вчителя трудового навчання і технологій актуальною є гуманістична спрямованість на реалізацію свого неповторного особистісно-професійного потенціалу як авторської культурно-просвітницької творчості на благо всіх, сприйняття кожного учня як неповторного і унікального за смислами життя, коли в професійно-педагогічній діяльності головним визнається не вплив і формування педагогічними діями, а співробітництво, діалог і фасилітація (сприяння особистісному розвитку) в співтворенні особистісної культури учня. Домінування в життєдіяльності вчителя гуманістичного рівня спрямовує його професійно-педагогічну діяльність на досягнення земного щастя всім людством.

Вчителі в Україні повинні формувати в собі здатність здійснювати свою професійно-педагогічну діяльність на духовному рівні, який характеризується філософською мудрістю

вчителя у здатності цілісно сприймати буття, пошуком смислу життя, духовною єдністю з учнями на засадах добра і любові, сприянням усуненню перешкод на унікальному особистісному шляху школярів до самопізнання своєї місії в цьому світі.

Для прийняття правильних і оптимальних рішень у конкретних педагогічних ситуаціях учителю необхідно володіти діагностичними, дослідницькими вміннями і здатністю до ретельної підготовки до кожної педагогічної дії.

Професійно-педагогічна компетентність передбачає готовність вчителя масової школи обгрунтовано обирати технології трудового навчання відповідно до вимог нових навчальних програм, тих професійно-педагогічних ситуацій, що можуть виникати в його діяльності. Вибір необхідно здійснювати лише із числа тих технологій, які мають спільну мету (наприклад, формування знань, умінь, або здібностей, особистісних якостей) і дають змогу досягти визначених освітніми стандартами рівнів освіченості учнів. Вибір освітньої технології здійснюється під конкретний освітній результат, під створення конкретної педагогічної ситуації. Кожне освітнє завдання потребує вибору або створення відповідної технології. Компетентність вчителя трудового навчання забезпечується здатністю правильно розуміти чинники ефективного трудового навчання, а вміння їх діагностувати і прогнозувати технології їх реалізації визначають професійно-педагогічний професіоналізм учителя, його індивідуальний стиль.

Перелік видів педагогічних технологій, спрямованих на включення рушіїв трудової підготовки, ми визначаємо за наведеними в Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти особистісно, дільнісно і компетентнісно орієнтованими концептуальними підходами. Розгляд цих трьох системоутворюючих концептуальних підходів з позицій їхньої ефективності для пояснення і прогнозування складових сучасної трудової підготовки учнів дозволяє визнати багатовимірність педагогічних технологій в технологічній освіті. Кожна з освітніх концепцій привносить у процес технологічної освіти специфічні цільові, процесуальні і кількісно-якісні компоненти. Науковий аналіз педагогічних технологій освітньої галузі «Технології» повинен спиратися на їх класифікацію (рис. 1) на підставі обгрунтованих Державними освітніми стандартами концепцій освітньої діяльності та освітніх цілей суб'єктів педагогічної діяльності. Кожний концептуальний клас складають групи педагогічних технологій, схожих за суттєвими функціональними ознаками.

Зрозуміло, що жодна окрема педагогічна технологія не може з необхідною однозначністю пояснити всі прояви організації і прогнозування технологічної освіти. Для різнобічної трудової підготовки особистості учня корисними можуть бути різні педагогічні технології. Існуючі традиційні та інноваційні педагогічні технології не відкидають одна одну і в кожній з них можна знайти цінні міркування для всебічного уявлення про формування особистості школяра. Така розумна інтеграція означає відкритість для різних точок зору і обгрунтовує необхідність розгляду освітніх технологій з різних позицій, а не з точки зору лише одного концептуального підходу. Інтеграція концептуальних підходів сприятиме створенню цілісного узагальненого уявлення про складні явища і процеси сучасної технологічної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2/rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF>.
2. Інноваційні педагогічні технології у трудовому навчанні: навчально-метод. посібник / за заг. ред. О. М. Коберника, Г. В. Терещука. – Тернопіль–Умань: ТНПУ, 2007. – 208 с.
3. Коберник О. М. Концепція технологічної освіти учнів загальноосвітніх навчальних закладів України / О. М. Коберник, В. К. Сидоренко // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2010. – № 6. – С. 3–11.
4. Навчальна програма з трудового навчання для загальноосвітніх навчальних закладів: 5–9 класи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/general-secondary-education/educational_programs/1349869088.
5. Навчальна програма: Технології. 10–11 класи. Рівень стандарту, академічний рівень. Варіативні модулі. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2010. – 140 с.

REFERENCES

1. Derzhavnyj standart bazovoyii povnoyi zagalnoyi serednoyi osvity, [State standard of basic and secondary education], [Elektronnyj resurs], Rezhym dostupu: <http://zakon2/rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF>.
2. Innovacijni pedagogichni tehnologiyi u trudovomu navchanni [Innovative educational technology in teaching labor]: navchalno-metodychnyj posibnyk, Ternopil–Uman, TNPU, 2007. 208 p.
3. Kobernyk O.M. Koncepciya tehnologichnoyi osvity uchniv zagalnoosvitnix navchalnyh zakladiv Ukrainy, [The concept of technological education students of secondary schools Ukraine], Trudova pidgotovka v zakladax osvity, 2010. Vol. 6. – P. 3–11.
4. Navchalna programa z trudovogo navchannya dlya zagalnoosvitnih navchalnyh zakladiv: 5–9 klasy, [The curriculum of labor education for secondary schools : Grades 5-9] [Elektronnyjresurs], Rezhym dostupu: http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/general-secondary-education/educational_programs/1349869088.
5. Navchalna programa: Tehnologiyi. 10–11 klasy, [Curriculum: Technology. 10-11], Riven standartu, akademichnyj riven. Variaty`vni moduli, Kamyanez-Podilskij, Aksioma, 2010. 140 p.

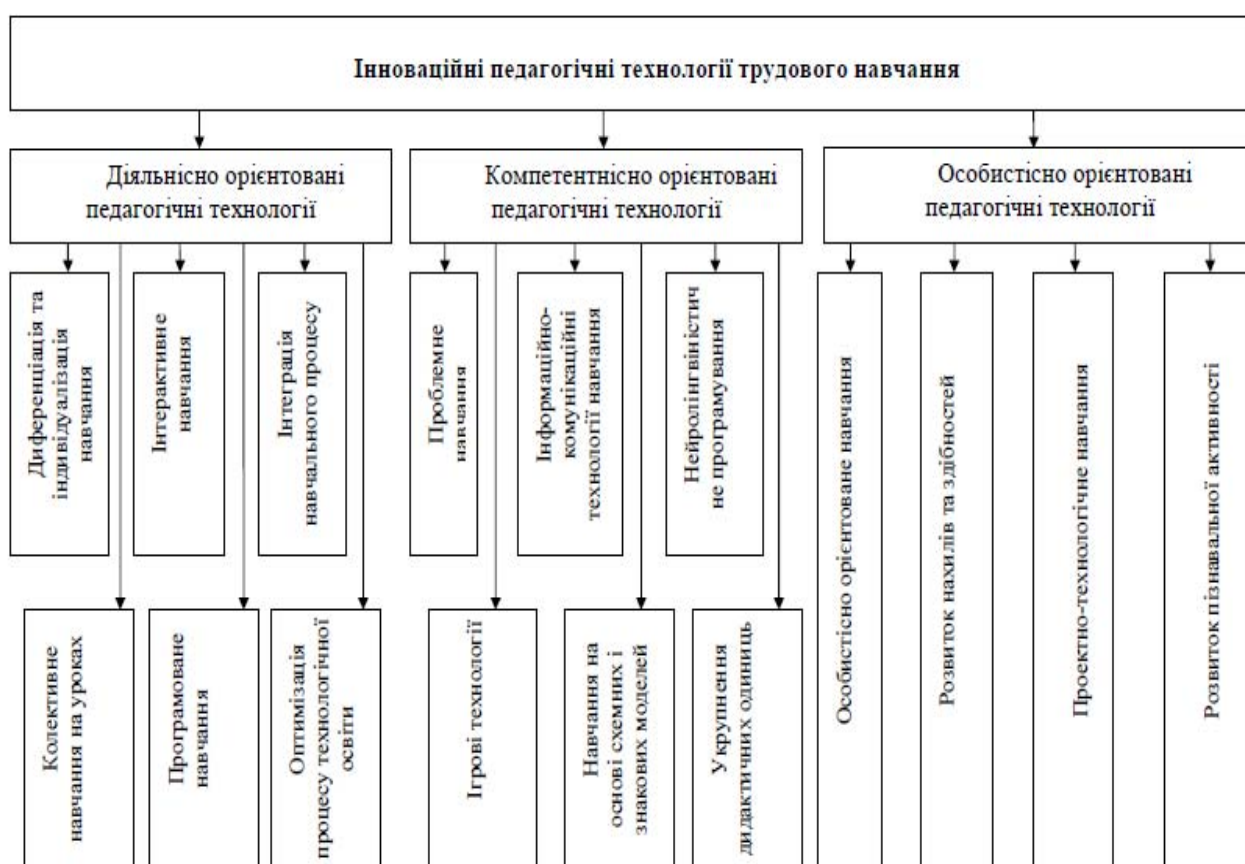

Рис. 1. Класифікація інноваційних педагогічних технологій за концепціями освітньої діяльності та освітніми цілями суб'єктів педагогічної діяльності

УДК 378:33:17.023.36

О. А. ПЛЄВИЧ

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ КОМПОНЕНТНОГО СКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

З'ясовано, що поява нових видів культури є закономірним результатом ускладнення і диференціації людської діяльності, виникнення нових професій. Кожна професійна група людей